

בס"ד. שיחת* יום ב' דחג הסוכות, ה'תש"כ.

בלתי מוגה

כ"ק אדמו"ר שליט"א נטל ידיו הק' לסעודה.

א. בין דרושי החסידות בנוגע לחג הסוכות, ישנו הדרוש בסידורי — מאמרי אדמו"ר הזקן שכתבם אדמו"ר האמצעי בסגנון שלו — שמבאר מאמר הזהר² בענין האושפיזין (אורחים) שבשבעת ימי הסוכות, היינו, שבכל יום ישנו האושפיזא העיקרי, ויחד עמו באים גם ששת האושפיזין, "שאר צדיקיא" (בלשון הזהר), וביום השני דסוכות האושפיזא העיקרי הוא: יצחק.

ואיתא בזהר, שהאושפיזין מברכים מענין פעולותיהם הם — בפסוקי תורה.

ובהקדמה — שכל ההמשכות של חודש תשרי, ובכללם גם חג הסוכות, הן המשכות כלליות על כל השנה, ובחג הסוכות, "זמן שמחתנו", נמשכת שמחה על כל השנה³.

ובענין זה ישנה פעולתם של האושפיזין — שהמשכת השמחה על כל השנה כולה תהי' בגילוי למטה מעשרה טפחים.

ופעולה זו נעשית ע"י פסוקי התורה (כדלקמן ס"ב) — ככל הענינים שנעשים ע"י התורה, כידוע שהתהוות העולם היא ע"י התורה, כמאמר הזהר⁴ "אסתכל באורייתא וברא עלמא", וכן לאחרי התהוות הבריאה נעשית הנהגת העולמות ע"י התורה, ועד שגם ההמשכות שע"י הצדיקים — שממשיכים בעולם ענינים שלמעלה מהעולם — נעשים גם הם ע"י התורה.

והענין בזה — שכל אחד מישראל, "עמך כולם צדיקים"⁵, יש לו חלק בתורה, כמרומו בשם "ישראל", ר"ת יש ששים ריבוא אותיות לתורה⁶, כנגד ששים ריבוא בני" (שזהו המספר דכללות ישראל⁷), היינו, שכל אחד מישראל יש לו אות בתורה⁸. וכמו"כ בתושבע"פ יש לכל אחד

* ברשימת ההנחה — איזה תיקונים שתיקן כ"ק אדמו"ר שליט"א (המור"ל).

(1) סידור עם דא"ח — שער הסוכות רנז, א ואילך.

(2) ח"ג קג, ב ואילך.

(3) ראה שיחת יום ב' דחג"ס דאשתקד ס"ב (ת"מ חכ"ד ס"ע 61). וש"נ.

(4) ח"ב קסא, ריש ע"ב.

(5) ישע"י ס, כא. וראה סנהדרין ר"פ חלק.

(6) מג"ע אופן קפו.

(7) ראה תניא פל"ז (מח, א).

(8) ראה זו"ח רות פח, ד. מג"ע שם. סה"מ

תש"ו ע' 46. תש"ט ע' 41 (נעתק ב"היום יום" יג אדר שני). תרפ"ט ע' 69. וש"נ.

מישראל חלקו בתורה, ועל זה מבקשים "ותן חלקנו בתורתך", "חלקי הוי" אמרה נפשי"¹⁰, שחלק זה צריך לחדש ולגלות כו'. וע"י חלקו בתורה נמשכים כל עניניו, הרוחניים והגשמיים, בחלקו בעולם.

וכיון שכל ההמשכות הם ע"י התורה, הנה גם ההמשכות שע"י האושפיזין — שהם רועים כלליים לכללות ישראל — הם ע"י פסוקי התורה.

ב. והנה, בנוגע להפסוק שבו מברך יצחק, יש שקו"ט בזהר¹¹, אבל מסקנת הזהר (כדברי ר"ש) היא ש"יצחק קאמר גבור¹² בארץ יהי זרעו וגו'", והיינו, שצריך להיות ענין של התגברות. והענין בזה¹³:

בנוגע לאברהם — כיון שירד מצרימה, "ערות הארץ"¹⁴ כו', הרי בודאי צריך להיות ענין של התגברות, ואין חידוש בדבר;

החידוש הוא בנוגע ליצחק — שהרי יצחק הי' "עולה תמימה"¹⁵, ומעולם לא יצא מארץ קדושה, ועד שלא היתה לו שייכות ולא הי' יכול לסבול מציאות של רע, שלכן "ותכהין עיניו מראות"¹⁶ את מעשיהם הרעים של נשי עשו, ואעפ"כ, הנה גם יצחק — שהוא למעלה לגמרי מהעולם — פעל במדת הגבורה.

ג. וההוראה מזה:

ישנם הטוענים שמצד הכשרונות והחושים שלהם ומצד מעמדם ומצבם הרי הם טוב לגמרי, ובמילא אין להם צורך ביגיעה.

ועל זה היא ההוראה מיום השני של סוכות — שאפילו מי שנמצא בדרגא וסדר הנהגה כמו יצחק, הנה גם הוא זקוק לגבורה ויגיעה, כי, כאשר אין הענין ד"יגיעת", ובאופן שהתורה קוראת זאת בשם "יגיעת", אזי אין הענין ד"מצאת"¹⁷.

וענין זה נאמר לכל אחד, והיינו, שאפילו מי שמצד כשרונותיו כו'

(9) אבות פ"ה מ"כ. וראה לקו"ש ח"ג ע' 118 ואילך. וש"נ.	(תו"מ שם ע' 62 ואילך).
(10) איכה ג, כד. וראה סה"מ תש"ח ע' 136 ובהנסמן בהערה שם. לקו"ש שם הערה 34. וש"נ.	(14) מקץ מב, ט. שם, יב. וראה קה"ר פ"א, ד.
(15) ב"ר פס"ד, ג. הובא בפרש"י עה"ת תולדות כה, כו, ב.	(15) ב"ר פס"ד, ג. הובא בפרש"י עה"ת תולדות כה, כו, ב.
(11) שם קד, א.	(16) תולדות כו, א. וראה לקו"ש ח"ה ע' 140.
(12) תהלים קיב, ב.	(17) מגילה ו, ריש ע"ב.
(13) ראה גם שיחה הנ"ל ס"ג ואילך	

יכול לפעול גם ללא יגיעה כפי שפועל זולתו ע"י יגיעה, הנה גם אצלו צריך להיות ענין של יגיעה, וזהו תכלית האדם בכלל, ובפרט "אתם קרויין אדם"¹⁸, כמ"ש¹⁹ "אדם לעמל יולד".

ובכללות ישנם בזה ג' מדריגות: "עמל מלאכה", "עמל שיחה", ו"עמל תורה"²⁰. וכפי שנתבאר בארוכה במאמרי הקיץ²¹, שתחילה צריך להיות אצלו "עמל מלאכה", ולאחרי שפועל ענין זה, הרי זה נעשה אצלו אמצעי שעל ידו יכול לבוא לשליבה הב' — "עמל שיחה", ולאחרי שפועל גם שליבה הב', נעשית גם היא אמצעי שעל ידה מגיע ל"עמל תורה", שזוהי התכלית האמיתית.

וזוהי ההוראה מיצחק — שאפילו מי שנמצא "בארץ ישראל", שדירתו והנהגתו הן "ארץ אשר גו' עיני הוי' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"²², ועומד בהתקשרות תמידית עם אלקות, הנה גם הוא צריך להיות גבור, לעבוד עבודתו מתוך עמל ויגיעה, ודוקא ע"ז הרי הוא ממלא תכלית בריאתו.

ד. ועוד עיקר בפסוק זה — הדיוק "גבור בארץ יהי זרעו", היינו, שעבודתו ניכרת ונבחנת ב"זרעו" דוקא:

כאשר מתייגע בעבודתו ופועל בעצמו כו"כ מעלות — אין זה מורה עדיין על מדת גבורתו ויגיעתו. ומה גם שיתכן שמעלות אלו אינן משלו, כיון שירש אותן מאביו או מזקנו;

ענין היגיעה והגבורה ניכר דוקא כאשר פועל על זרעו — זרעו כפשוטו, או "בניך אלו התלמידים"²³ — שגם הם ילכו בהדרך של "גבור", לא יתפעלו משום העלמות והסתרים, מניעות ועיכובים והגבלות. וכאשר הולכים בסדר זה, באופן ד"ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה"²⁴, הרי זה פועל ש"יעלה הפורץ לפניהם"²⁵, בקרוב ממש, בגאולה האמיתית והשלימה.

* * *

ה. ידוע שכל הענינים ישנם ומשתקפים בפנימיות התורה. ובנוגע

ואילך. וש"נ.

(18) יבמות סא, רע"א.

(22) עקב יא, יב.

(19) איוב ה, ז.

(23) ספרי ופרש"י ואתחנן ו, ז.

(20) סנהדרין צט, ריש ע"ב.

(24) ויצא כח, יד.

(21) ד"ה לא הביט און ביעקב דש"פ

(25) ע"פ מיכה ב, יג. וראה ב"ר פפ"ה, יד

חו"ב, י"ב תמוז פ"ז; וד"ה אר"א כל אדם

ובפרש"י שם. אגדת בראשית ספס"ג.

לעמל נברא ד"ג תמוז (תו"מ חכ"ו ע' 67; ע' 67)

80 (ואילך). וראה גם תו"מ חכ"ה ע' 294

לענין האושפיזין — ידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר²⁶ שישנם גם ה"אושפיזין החסידיים" ("די חסידישע אושפיזין"), נשיאי החסידות, במנותו את הבעש"ט, המגיד, אדמו"ר הזקן וכו', עד לאביו כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע. ואושפיזין אלו, אופי פעולות כל אחד מהם מתאימה לאושפיזין שבזהר.

ויש תורה מהמגיד — האושפיזא דיום ב' דסוכות — בנוגע לענין היו"ט ומועד, וז"ל²⁷:

"אמרו רז"ל²⁸ אין נושאים נשים במועד לפי שאין מערבין שמחה בשמחה .. כי הנה ידוע כי הגוף (וכן כללות עניני העולם) נקרא נוקבא (בחי' מקבל, כיון שצריכים לקבל מהאדם, שמברר ומעלה אותם), והזהירו שלא יהי' עסק האדם במוע"ד ימי חייו .. שהם .. קצובים לו (והיינו, שמועד הוא מלשון זמן, שבעים־שמונים שנה, ועד מאה ועשרים שנה, שזהו הזמן שניתן לאדם למטה למלא את השליחות ד"מלאו את הארץ וכבשוה"²⁹) .. לא יחזור בהם אחר תענוג הגוף למלאות תאוותו תאוות גשמיות, וזהו לשון נשיא"ה שמנשא ומגדל את הגוף .. לפי שאין מערבין שמחה בשמחה, ר"ל שמחה והוללות של תענוגי החומריים, בשמחת הרוחני שהיא עבודת הבורא יתברך .. ופשיטא בימי החג שהם נקראין מוע"ד ממש (כיון שבהם אין עוסקים בעובדין דחול, ומתמסרים יותר למלא את שליחותו של הקב"ה) .. אבל האמת הוא שכל ימי האדם הוא באזהרה זו כו"ו."

וצריך להבין:

(א) מהו הטעם שהענין ד"נושאים נשים" (שמנשא ומגדל את הגוף) נקרא בשם שמחה? בשלמא "שמחת הרוחני שהיא עבודת הבורא יתברך", הרי היא לא רק שמחה סתם, אלא שמחה שאין למעלה ממנה (כמבואר בכ"מ³⁰); אבל ההתעסקות בעניני הגוף והעולם — מהו הטעם שנקראת בשם שמחה?

(ב) וביותר אינו מובן: איך אפשר שיתערבו חומריות ורוחניות, הפכים מן הקצה אל הקצה? ובמכ"ש וק"ו משמן שאינו מתערב בשאר המשקין אלא צף מלמעלה³¹, והיינו, שגם כאשר מדובר אודות שני ענינים

ביה"ש דאשתקד סט"ו (תו"מ חכ"ד ע' 78).

(29) בראשית א, כח.

(30) ראה תו"מ סה"מ חשון ע' רעט. וש"נ.

(31) ראה טבול יום פ"ב מ"ה. רמב"ם הלי'

טומאת אוכלין פ"ח ה"י.

(26) ראה שיחת ליל א' דחה"ס תרצ"ז

ס"ד (סה"ש תרצ"ז ע' 161). וראה גם שיחת

הג"ל ס"ח (תו"מ שם ע' 65). וש"נ.

(27) אור"ת סתפ"ג (קיב, סע"ב ואילך).

(28) מו"ק ח, ב. וראה גם שיחת שמחת

שהם נבראים, ובנבראים גופא הם מסוג הדומם, ושניהם משקיץ, הנה כיון ששמן הוא למעלה משאר המשקיץ, לכן אינו מתערב עמהם, ועאכו"כ בנוגע לעניני הגוף והעולם ועבודת הבורא יתברך (מילוי שליחותו של הקב"ה), חומריות ורוחניות, שהם באין ערוך לגמרי, הפכים מן הקצה אל הקצה, הרי בודאי לא שייך שיתערבו יחד. וא"כ מהו הצורך לשלול ש"אין מערבין שמחה בשמחה"?

ו. והביאור בזה:

מצד ענין הבחירה שנתן הקב"ה לבנ"י, כמ"ש³² "ראה נתתי לפניך גו' את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע גו' ובחרת בחיים", הנה בכדי שיוכל להיות ענין הבחירה, צריכים להיות שני הענינים שקולים, כי, כאשר יש מעלה בענין אחד לגבי השני, אזי אין זה אמיתית ענין הבחירה, שהיא בחירה חפשית.

וזהו שאמיתית ענין הבחירה הוא בעצמותו ית', שאינו מוגבל בשום דבר, ולגבי הכל שוים, ואעפ"כ בוחר בבחירתו החפשית בכל אחד מישראל, כמ"ש³³ "יבחר לנו את נחלתנו את גאון יעקב אשר אהב סלה", ומצד האהבה העצמית לישראל רצה הקב"ה שכל אחד ואחת מישראל יבחרו את הטוב בבחירה חפשית, בנתנו להם כח הבחירה של העצמות, שיוכל להיות "ובחרת בחיים", גם כאשר ישנם שני קוין שקולים.

ולכן הפליא לעשות — שתהי' אפשריות שגם בעניני העולם תהי' שמחה, ועד לשמחה כזו שתהי' לה השוואה שתוכל להתערב עם השמחה שבמילוי שליחותו של הקב"ה, ואעפ"כ, יקיים יהודי את הציווי "ובחרת בחיים", עי"ז שנהי' בכחי' "גבור בארץ" — "איזהו גבור הכובש את יצרו"³⁴.

ז. ביאור הדברים:

מדובר אמנם אודות ענינים שאינם בערך זל"ז, ועד שהם ענינים הפכיים זמ"ז, כך, שלא שייך התערבות ביניהם, אבל אעפ"כ, כל הגבלות אלו הם רק מצד סדר השתלשלות, או אפילו למעלה מהשתלשלות אבל בכחי' הארות וגילויים, משא"כ מצד העצמות אין שום הגבלות, ובמילא שייך שיתערבו.

וכשם שע"י קיום מצוה בכחו של יהודי ליקח דבר גשמי וחומרי,

(34) אבות רפ"ד.

(32) נצבים ל, טריט.

(33) תהלים מז, ה.

לבטל את חומריותו עד שתשאר רק גשמיותו, ולברר ולזכך ולהעלות את הגשמיות עד שתתאחד עם העצמות — אף שלכאורה, איזה ערך יש להדבר הגשמי שיומשך בו העצמות, הרי העצמות אינו בגדר מקום כלל, ואיך שייך שיומשך בדבר גשמי מוגבל שבו נעשית המצוה, שנוכל לומר שבדבר זה נמצא העצמות?

וכידוע בענין "לית אתר פנוי מיני"³⁵, שנמצא בכל מקום, ואפילו במקום האשפה והטינופת — דלכאורה אינו מובן: כיצד שייך דבר כזה? ומבואר³⁶, שזהו לפי שאינו מתערב עמהם כו'. וזהו החילוק שבין בחי' הגילויים לבחי' העצמות — שבחי' הגילויים, כיון שיש להם איזו שייכות להמקום שבו נמצאים, אינם יכולים להיות במקום הטינופת, ולכן אסור לומר דברי תורה במקום הטינופת³⁷; משא"כ עצמות, לית אתר פנוי מיני', כיון שאינו בגדר מקום כלל, ואינו מתערב בהמקום שנמצא בו.

ואעפ"כ, הרי ע"י קיום מצוה, הנה בהגשם שבו נעשית המצוה, במקום זה ישנה המשכת העצמות בפנימיות.

וטעם הדבר — כיון שעצמותו ית' מסר את עצמו ("הָאֵט זִיךְ אָפֶגַעֶעבן") לאיש הישראלי, שאע"פ שאינו בגדר מקום, מ"מ, יוכל יהודי ליקח דבר גשמי ולאחד אותו עם העצמות.

ועד"ז לאידך גיסא — כמובא בתניא³⁸ "משל האוחז בראשו של מלך ומורידו למטה וטומן פניו כו'" (במקום הטינופת), והיינו, שאע"פ שאין שייכות למלך למקום הטינופת, מ"מ, מסר את עצמו ליהודי שיוכל להוריד אותו כו'.

ח. ועפ"ז מובן צורך האזהרה "אין מערבין שמחה בשמחה":

מצד זה שהעצמות מסר את עצמו ליהודי, שייך שיהודי יערב כו', ולכן צריך להזהירו ש"אין מערבין", אלא עליו לנצל את הזמן למילוי שליחותו בעולם בעבודה ד"מלאו את הארץ וכבשוה", לפעול בגשמיות העולם לעשות ממנו כלי לאלקות, ועד שיהי' דבר אחד עם העצמות.

ועי"ז הרי הוא מבטל את ההגבלות שבעולם, כיון שממשך בו בלי גבול, והיינו, שפועל בעולם הענין ד"ופרצת ימה וקדמה גו'".

(ע' פג). וש"נ. מכתב ח' כסלו שנה זו (אג"ק ח"ט ס"ע פא).

(37) ראה שו"ע אדה"ז או"ח רספ"ה. וש"נ.

(38) ספכ"ד.

(35) תקו"ז תנ"ז (צא, סע"ב). ת"ע (קכב),

(ב). הובא בתניא שעהיה"א פ"ז.

(36) ראה סהמ"צ להצ"צ מצות פו"ר פ"א

(דרמ"צ ב, ב, ב). סה"מ תש"י ע' 135. וראה

גם "מ"מ, הגהות והערות קצרות" לתניא שם

וזוהו גם הענין ד"פרזות תשב ירושלים"³⁹ — שהענין ד"פרזות", בלי גבול, נמשך ובא בהתיישבות, "תשב".

וענין זה יתגלה ע"י "יעלה הפורץ", בקרוב ממש.

* * *

ט. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה העושה סוכתו תחת האילן כו'.

* * *

י. הזמן שבו נמצאים אנו עתה הוא — אור ליום שלישי של חג הסוכות, שהאושפיזא העיקרי שלו הוא יעקב.

והנה, בנוגע ליעקב, איתא בזהר⁴¹ שאומר ומברך: "אז יבקע כשחר אורך"⁴⁰, וזהו ש"יעקב" אותיות "יבקע" ו"יבקע" אותיות "יעקב"⁴¹, שהו"ע הבקיעה — בקיעת האור דרך כל המניעות והעיכובים. וזהו גם תוכן מארז"ל⁴² במעלת יעקב לגבי אברהם ויצחק — לא כאברהם שיצא ממנו ישמעאל, לא כיצחק שיצא ממנו עשו, אלא כיעקב שהיתה מטתו שלימה, ועוד אמרו רז"ל "לא כאברהם כו' כיצחק כו' אלא כיעקב שכתוב בו ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה"⁴³, שזוהי "נחלה בלי מצרים"⁴⁴.

והענין בזה:

אין הכוונה שאצל יעקב לא היו מדידות והגבלות, ואדרבה: התורה מספרת שיעקב הועמד בפני עבודה קשה ביותר; אצל יעקב מצד עצמו היו קשיים והפרעות יותר מאשר אצל יצחק, ואפילו יותר מאשר אצל אברהם, שהרי יעקב הי' צריך להתמודד עם עשו, ולפנ"ז עם לבן, והוצרך לריבוי עבודה ויגיעה, וכמ"ש⁴⁵ "ביום אכלני חורב וקרח בלילה ותדד שנתי מעיני"; אלא שע"י העבודה והיגיעה בקע את כל המניעות והעיכובים, ועד שגם ב"חרן", "חרון אף של עולם"⁴⁶, פרץ גדרו של העולם — הסרת כל המניעות והעיכובים.

ולכן זכה לשכר ד"ופרצת" — שלא זו בלבד שנתבטלו המניעות והעיכובים, ונעשה אצלו מעמד ומצב ללא מניעות ועיכובים, כפי שהי'

42) פסחים נו, א. ספרי ואתחנן ו, ד.
 ויק"ר פל"ו, ה. פרש"י ויחי מז, לא.
 43) שבת קיח, ריש ע"ב.
 44) שם, סע"א.
 45) ויצא לא, מ.
 46) ראה פרש"י ס"פ נח.

39) זכר"י ב, ח. וראה גם לעיל ע' 15.
 40) ישע"י נח, ח.
 41) ראה זהר הרקיע לזהר שם. סידור שם — סע"ד ואילך. סה"מ תש"ט ע' 58, ובהנסמן שם בהערה. וראה גם שיחת יום ב' דחה"ס תשח"י ס"ב (תו"מ חכ"א ע' 43). וש"נ.

אצל אברהם ויצחק, אלא יתירה מזה, שנעשה אצלו הענין ד"ופרצת", בלי גבול.

וזהו גם שהיתה מטתו שלימה, דלא כאברהם ויצחק — כי, אברהם ויצחק, להיותם בהגבלה, היתה אצלם נתינת מקום ש"יצא ממנו כו", משא"כ יעקב שאצלו הי' הענין ד"ופרצת", היתה מטתו שלימה.

וזוהי ההוראה מיום שלישי דחג הסוכות — שאין להתחשב בשום קשיים והפרעות, אלא לילך בדרך של "ופרצת", ועי"ז לוקחים את כל הענינים באופן ד"מטתו שלמה", והולכים עמהם לקראת "יעלה הפורץ".

* * *

יא. בהמשך להמוזכר לעיל (ס"ה) אודות האושפיזין החסידיים, הרי האושפיזא של יום שלישי דחג הסוכות הוא — אדמו"ר הזקן.

והנה, בנוגע לענינם של הרביים מצינו כמה סדרים:

הבעש"ט המגיד ואדמו"ר הזקן הם בחי' כח"ב (כתר חכמה בינה) דתורת החסידות (כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר⁴⁷). וישנו גם כפי שהם בחי' חב"ד (חכמה בינה דעת) דתורת החסידות.

אבל ישנה גם השיחה⁴⁸ שבה נתבאר שאדמו"ר הזקן הוא בחי' חכמה, אדמו"ר האמצעי הוא בחי' בינה וכו', ואילו הבעש"ט והמגיד הם ב' הבחינות שבכתר: עתיק ואריך.

ועפ"ז, הנה כשם שנת"ל בהמאמר⁴⁹ בענין פנימיות אבא פנימיות עתיק⁵⁰, שבבחי' הרצון יש רק חיצוניות התענוג, ובאופן מקיף, ודוקא בבחי' החכמה ישנו פנימיות התענוג, ובאופן פנימי — כמו"כ יובן גם בנדו"ד, שהפנימיות של הבעש"ט, פנימיות עתיק, לוקחים דוקא ע"י אדמו"ר הזקן, פנימיות אבא. וזהו חידושו של אדמו"ר הזקן בתורת חב"ד — להמשיך את כל הענינים בפנימיות, ובזה דוקא ישנו הפנימיות דהבעש"ט⁵¹. ובהקדמה — ששיחה כזו (דלקמן) שייכת לי"ט כסלו, ומה שמדברים בזה עתה, הרי זה מפני ששנה זו היא מאתיים שנה להילולא של הבעש"ט.

(50) ראה לקו"ת נצבים מט, ד. וש"נ. וראה גם סה"מ ה'ש"ת ס"ע 49, ובהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א שם.
(51) ראה גם לקו"ש ח"ד ע' 1137 הערה 9 (משיחה זו).

(47) ראה לקו"ד ח"א לו, סע"א ואילך.
(48) ראה סה"ש תרצ"ו ס"ע 141. תרצ"ז ע' 215. תרצ"ט ע' 322. תש"ב ריש ע' 19. תש"ה ע' 60. וראה גם אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ט ס"ע תטז.
(49) ד"ה העושה סוכתו פ"ב (לעיל ע' 18).

ומצד זה, ידפיסו בלי נדר את הספר "צוואת הריב"ש", וכדברי אדמו"ר הזקן⁵² ש"הגם שבאמת אינה צוואתו כלל, ולא ציוה כלל לפני פטירתו", ויתירה מזה, ש"לא ידעו לכוין הלשון על מתכונתו", מ"מ, "המכוון הוא אמת לאמיתו".

וכיון שפנימיות עתיק לוקחים בפנימיות אבא, הרי מובן, שהביאור בספר צוואת הריב"ש יכולים ליקח מתורתו של אדמו"ר הזקן, כדלקמן.

יב. בהתחלת הספר צוואת הריב"ש איתא: "להיות תמים בעבודתו יתברך, עבודה תמה".

ומשמעות הדברים, שזהו ענין עיקרי ביותר, שהרי בהמשך הדברים מונה כמה ענינים עיקריים, וכיון שמקדים בענין זה, הרי מובן, שזהו ענין עיקרי יותר מהענינים העיקריים שמונה לאח"ז.

ואינו מובן: מהו החידוש שבזה, ומהו הענין העיקרי שבזה?

יג. ויש לבאר זאת ע"פ שיעור היומי בתניא⁵³ — שבו מבקש אדמו"ר הזקן מחסידים וקובע להם סדר בעבודת התפלה — שגם שם נזכר הלשון "לעבוד עבודה תמה":

כדי להבין הפירוש ד"עבודה תמה"⁵⁴ — הנה כשם שיש ענינים כנגלה דתורה שנעשים מוארים ע"י פנימיות התורה, כמו"כ יש ענינים בפנימיות התורה שנעשים מוארים ע"י גליא דתורה, ובנדו"ד — מצינו בגמרא במסכת יומא⁵⁵ הלשון "עבודה תמה", ופירש רש"י: "עבודה שהיא גומרת ומתממת את הדבר" ("ולא עבודה שיש אחרי" עבודה"). והענין בזה:

בשיעור תניא היומי מונה רבינו הזקן כו"כ מדריגות:

"החכמה והתבונה .. לדעת לעשות את כל אשר צוה ה' בהשכל ודעת", שזוהי העבודה שמצד כחות פנימיים, שהתחלתם הו"ע השכל והחכמה.

ולמעלה מזה — העבודה מצד בחי' ה"רצון .. אשר למעלה מן החכמה". וכיון שברצון גופא יש כמה מדריגות, כידוע שישנו הרצון השייך אל השכל, וכמו "לעולם ילמוד אדם תורה במקום שלבו חפץ"⁵⁶,

52) תניא אגה"ק רסכ"ה.

53) אגה"ק סכ"ב (קלה, א).

54) ראה גם מכתב ה' אלול שנה זו (אג"ק

ח"ט ע' תכא): "והעירותי באחת ההתוועדויות

כו"כ.

55) כד, א.

56) ע"ז יט, א.

שזהו הרצון השייך אל השכל, מקיף השייך לפנימי, ואין זה אמיתית ענין הרצון — לכן מוסיף: "רצון פשוט", דהיינו, עצם הרצון, שלמעלה משייכותו אל הפנימי.

וגם זה אינו מספיק עדיין, אלא צריך להיות — כפי שממשיך שם — "רוח נדיבה בכל איש אשר ידבנו לבו", שזוהי העבודה שמצד התענוג, שלמעלה גם מ"רצון פשוט". וענינו למעלה הוא בחי' עתיק, שלמעלה גם מבחי' אריך⁵⁷.

אמנם, כל זה אינו אלא בחי' הגילויים בלבד, שהרי גם בחי' עתיק הוא כבר ענין של העתקה, שנעתק ונעשה בחי' עתיק לעולמות. וענינו בעבודה הוא בחי' התענוג כפי שבא במורגש⁵⁸.

ועל זה מוסיף, שצריך "לעבוד עבודה תמה", שזוהי העבודה שמצד עצם הנשמה, שמתקשרת עם העצמות, ולכן נקראת "עבודה תמה" (שאין אחרי' עבודה), "עבודה שהיא גומרת ומתממת את הדבר", שזהו הגמר והתכלית.

ובזה גופא יש חילוק בין עבודת הצדיקים לעבודת התשובה — שעבודת הצדיקים שהיא באופן של אור ישר, אינה מגעת בהעצם ממש, כי אם עבודת התשובה שהיא בבחי' אור חוזר⁵⁹.

יד. ועפ"ז יש לומר גם בפירוש מ"ש בצוואת הריב"ש "להיות תמים בעבודתו יתברך, עבודה תמה":

הטעם שענין זה הוא עיקר גדול שלכן מתחיל בו את הספר כולו, הוא — כיון שהתכלית היא לקשר את העצם שלו עם העצמות. ובפיסקאות שלאח"ז מבאר את הסדר והאופן כיצד באים ל"עבודה תמה".

[קודם סיום ההתוועדות הורה כ"ק אדמו"ר שליט"א, שבימי חג הסוכות יסדרו התוועדויות בערי השדה, וגם בבית המדרש. לאחרי ברכת המזון, תפלת ערבית והבדלה — נתן כ"ק אדמו"ר שליט"א בידו הק' לכל הנאספים מ"כוס של ברכה"].

57) ראה אוה"ת בלק ע' תתקסג ואילך. 59) ראה סה"מ תרס"א ע' קסג. לקו"ד

58) ראה המשך תרס"ו ע' קא ואילך. ח"א קמו, א.